

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 14 Sayı: 77 Nisan 2021 & Volume: 14 Issue: 77 April 2021
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KEFIYE BEZİ KEFIYE HAND WEAVING

Ebru ÇATALKAYA GÖK*
Hürrem Sinem ŞANLI**

Öz

Kefiye, Ketfiye, Kûfiye, Ketfiyye, Keffiyeh veya Geziye diye de bilinen bu kumaş türünün kökü Arapça'dan gelmektedir. Geçmişte Trabzon, Halep, Hatay, Bursa, Denizli'de kefiye ismi ile üretildiği bilinmektedir. Bu kumaş türü genellikle erkekler tarafından sarık olarak takılarak bir nevi nişan olarak kullanılmıştır. Bu kullanımı dışında kadınlar tarafından örtü olarak ya da bele bağlanarak kullanıldığı da bilinmektedir. Geçmişte sadece ipek ile dokunan bu kumaşlar giyim kültürünün önemli bir parçası olmuşlardır.

Çalışmanın amacı, kefiye bezinin kuramsal bilgilerinin analiz edilerek, ulaşılabilen örnekleri üzerinden kumaş yapı bilgilerinin literatüre kazandırılmasıdır. Ulaşılan XX. yüzyıla ait iki örneğin hammaddesi, iplik numarası, iplik büküm yönü, iplik kısalması, iplik sıklığı, tarak numarası gibi teknik analizleri yapılarak, kumaş kimlik bilgileri tablo dökümü olarak sunulmuştur. Araştırmada tarama ve betimleme yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kefiye, Ketfiye, Geziye, Bez.

Abstract

Also known as Kefiye, Ketfiye, Kufiye, Ketfiyye, Keffiyeh or Geziye, the origin of this type of fabric comes from Arabic. It is known that it was produced under the name of kefiye in Trabzon, Aleppo, Hatay, Bursa and Denizli in the past. This type of fabric is usually worn by men as a tulipant and used as a kind of symbol. Apart from this use, it is also known to be used by women as a covering or tied to the waist. These fabrics, which were woven only with silk in the past, have become an important part of the clothing culture.

The aim of this course is to analyze the theoretical knowledge of kefi cloth and to bring the fabric structure information to the literature through the examples that can be accessed. Technical analyzes such as raw material, yarn number, yarn twisting direction, yarn shortening, yarn density, comb number of two samples belonging to the XX century were made and fabric identity information was presented as a table breakdown. The method of scanning and description was used in the research.

Keywords: Kefiye, Ketfiye, Geziye, Cloth.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar MYO, Geleneksel El Sanatları Programı, Çankaya, Ankara, catalkayaebru@gmail.com, ORCID:https://orcid.org/0000-0002-9746-8456

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel Türk Tasarımı Bölümü, Gölbaşı, Ankara, hurrem.sanli@hbv.edu.tr, ORCID:https://orcid.org/0000-0002-8460-0200

1.Giriş

Osmanlı dönemi kumaş sanatına bakıldığında iki temel kumaş türünün olduğu bilinmektedir. Bunlardan birincisi saray hanedanı tarafından kullanılan daha gösterişli ve pahalı kumaşlar, ikincisi ise yerli halkın kullandığı daha sade ve ucuz kumaşlardır. Bu iki kumaş grubu kullanılan hammadde, motif, renk gibi özellikler ile birbirinden kolaylıkla ayrılabilir.

Yerli halkın kendi ihtiyaçlarını temin etmek için el tezgahlarında ürettikleri dokumacılık sanatı Anadolu'nun hemen her bölgesinde yapılmıştır (Gönül, 1967,4502). Kumaşlarda kullanılan hammadde de dokunduğu bölgeye göre çeşitlilik göstermektedir (Özbel, 1948,15). Örneğin Akdeniz bölgesinde dokunan kumaşlarda pamuk, Karadeniz bölgesinde dokunan kumaşlarda keten, kenevir kullanımı daha fazla görülmektedir.

Dokumacılık, çevre şartlarına göre değişiklik gösteren toplumların kültürel özellikleri yansıtan ve geleneksel yapısıyla günümüzde yaşayan maddi kültürün en önemli ürünlerinden birisidir (Akpınarlı ve Kuru, 2014,2). Bu dokumaların bazıları bölgelerde devam ettirilmekte, bazıları kalan son ustalar tarafından Halk eğitim merkezlerinde (Şanlı, 2015,125-126) kurslar ile gelecek nesillere aktarılmakta, bazıları da tamamen unutulmaya yüz tutmuş durumdadır. Genellikle giysi ihtiyacını karşılamak için üretilen bez dokumalar ise dokunduğu yöreye bağlı olarak kullanılan hammaddeye, renge, motife, tekniğe, kullanım yerine göre kendine has özellik taşımaktadır (Başaran, 2018,16). Anadolu'da bilinen bez dokumalardan bazıları; Denizli / Buldan, Deniz / Babadağ, Denizli / Kızılcabölük, Amasya / Çuha, Eskişehir / Sarıcakaya, Bayburt / Ehram, Erzurum / İhram, Tekirdağ / Karacakılavuz, Bolu / Göynük, Burdur / İbecik, Pomak, Yeşilüzümlü, Bürümcük, Ankara / Sof, Şal-Şapık, Ayancık keteni, Rize / Feritiko, Karabük / Eflani, Kastamonu/Tosya bezi, Şanlıurfa/Çulha, Şile bezi, kefiye bezidir.

Kefiye bezleri daha çok kullanım alanı bakımından bu isim ile adlandırılmaktadır. Eskiden Adana ve çevresi, güney ve güneydoğu halkı tarafından bir azınlık tarafından kullanılmıştır (Koçu, 2015,161). 1871 tarihli Bursa salnamesinde yatak bağı hicazkârı kefiye yapıldığı görülmektedir (Öz, 1951,54). 1890'larda Trabzon küçük sanayii'nde (Begiç ve Öz, 2019,476), Halep Vilayet Salnamesi'nde 1895 Hatay'da (Anonim,1982,3398-3399), 1900 başlarında ise Bursa'da 60 tezgahta kefiye dokumaya devam edildiği bahsedilmektedir (Quataert, 2011,109). 1910 yılında makinalı tezgahlara geçilmeye başlanmasına rağmen el tezgahlarında kefiye kumaşların dokunmaya devam ettiği anlatılmaktadır (İnalcık, 2008,241). Geçmişte giyim kültürünün önemli bir parçası olan bu kumaşın yazılı kaynaklarda kumaş kimlik bilgileri hakkında fazla bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu nedenle çalışmanın amacı kefiye bezinin kuramsal bilgilerinin analiz edilerek, ulaşılabilen örnekleri üzerinden kumaş yapı bilgilerinin literatüre kazandırılmasıdır.

2.Yöntem

Araştırma materyalini Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Prof. Ülker Muncuk Müzesinde bulunan 220 ve 237 envanter numaralı iki adet kefiye bezi oluşturmaktadır. Kumaşların ölçülü macro fotoğrafları çekilmiş, hazırlanan bilgi formları ile incelenmiştir. Konu ile ilgili literatür taraması yapılarak çalışma elde edilen bilgilerle desteklenmiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan iki örnek çözü ve atkıda kullanılan hammadde, iplik numarası, en, boy, örgü, cm'deki kalite, iplik büküm sayı ve yönü bakımından ele alınarak kumaş kimlik bilgileri oluşturulmuştur. Kefiye bezlerinde kullanılan atkı ve çözgü sıklıkları TS 250 EN 1049 - 2 numaralı "Tekstil Dokunmuş Kumaşlar - Yapı Analiz Metotları - Birim Uzunluktaki İplik Sayısının Tayini" (TSE, 1996) standardında belirlenen metot esas alınarak belirlenmiştir. Kumaşların eni ve boyu TS EN 1773 numaralı "Tekstil - Kumaşlar - Genişlik ve Uzunluk Tayini" (TSE, 1998) standardında belirtilen metot esas alınarak ölçülmüştür. Kefiye bezlerinde kullanılan motif, renk, teknik ve kompozisyon özellikleri incelenerek belirlenmiştir.

3.Kefiye Kelimesinin Anlamı

Kefiye, ketfiye, kûfiye, ketfiyye veya geziye denilen bu kumaş türünün kökü Arapça "omuz" demek olan "Ketf" kelimesinden gelmektedir (Sami, 2017,886). Arapça kefiyye كَتْفِيَّة, Fransızca "couffie" (Arseven, 1965:1004) demektir.

Kamus-ı Türki'de Ketfiyye/Kefiye: "omuzları dahi örtmek üzere başa sarılan ipekten püsküllü ince örtü, ketfiyye, baş ve yüzü hararet-i şemsten muhafaza eder" (Sami, 2017,886).

Türkçe Telaffuz Sözlüğü'nde *Kefiye/Kefiye*: "Arapların giydiği püsküllü erkek başlığı" (Demirel, 2019,283).

Sanat Ansiklopedisi'nde *Kefiye*: Arapça başlık manasına kefiyeden, başa sarılan ve omuzların üzerine kadar gelen, uçları püsküllü ince ipek örtü" (Arseven, 1965,1004).

Misalli Sözlük'te *Kefiye*: Arap erkeklerinin kullandığı, omuzları örtecek büyüklükte, kenarları püsküllü ipek baş örtüsü" (Ayverdi, 2011,650).

Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü'nde *Kefiye*: "baş konulur ve alın üzerinden kendine mahsus bir bağcık kordon ile sımsıkı sarılıp tutturulur; alın açık kalır, örtünün geri kalan kısmı omuzlara ve sırta dökülür" (Koçu, 2015,161).

Eski Türk Kumaşları Kitabı'nda *Kefiye*: "erkek baş sargısıdır. Muayyen en ve boyda ipekle dokunurdu" (Özbel, 1948,20).

Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü'nde *Kefiye*: "Başa sarılan ince ipek örtülü kumaş hakkında kullanılan bir tabir, kıyafet" (Pakalın, 1993, 237).

Halk şiirlerinde de *kefiye* ismine rastlanmaktadır. Dîvan başı *kefiyeli* tulumbacı için Vâsıf Hoca tarafından yazılan bir şiirde şu şekilde bahsedilmektedir; "... bas katı narayı da koş hûb lisan tulumbacı, yardan ayrıldım ipek *kefiye* başta bir yana..." (Koçu, 2015,161).

Yazılı kaynaklardan ve analizi yapılan kumaşlardan yola çıkılarak *kefiye* bezi; genellikle bezayağı örgüsü ile dokunan, geçmişte sadece ipek ile dokunmuş, ancak günümüzde pamuk ve polyester iplikler ile dokunan, ekose, kazayağı gibi motif kompozisyon özelliklerine sahip kare şeklinde dokunmuş bir kumaş çeşidi şeklinde tanımlanabilir.

4.Kefiye Bezi Çeşitleri

Geleneksel kumaşlar memleket, şahıs, malzeme ve tekniklerine göre çeşitli isimler ile anılmaktadır. *Kefiye* kumaşının da dokuyan ustaya göre "Hasan Bey kefiyesi" (Özen, 1982,293) şeklinde isim aldığı görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye - Lübnan Hükümetlerinin Salâhiyattar Murahhasları Arasında Ankara'da Akdolunan Suriye- Lübnan Gümrük İtilafnamesinin (1/878) Numaralı Kanun Lâyihası ve Hariciye ve Muvazenei Maliye Encümeni Melfuf (B)'de *kefiye mihrar* (güneş), *kefiye Sevad* (siyah), *kefiye mihrar makamı ebyaz*, *kefiye mülevvene* (renkli), *kefiye abani*¹ (TBMM, 1926,16) isimlerine rastlanılmaktadır (Tablo 1). *Kefiye* kumaşta kullanılan renklere göre bu isimleri aldığı düşünülmektedir.

Tablo 1. 1925-1341 tarihinde Ankara'da tanzim edilen Melfuf (B) (sayfa16) (TBMM, 1926, 16).

Emtiyan İsmi	İpek Yüzdesi	Tarife Numarası	Türk Parasıyla beher kilogramdan alınacak rüsum kuruş	Suriye Kuruş beher kilo gram üzerinden
Kefiye Mihrar	%100	308 Evvela	900	500
Kefiye Sevat	%100	308 Evvela	900	500
Kefiye Mihrar Makamı Ebyaz	%100	308 Evvela	900	500
Kefiye Mülevvene	%100	308 Evvela	900	500
Kefiye Abani	%85	308 Evvela 3	540	297

5.Kefiye Bezinin Kullanım Alanları

XV. ve XVII. yüzyıllarda Konar-Göçerler'den Farsak kadınlarının *kefiyeyi* kullanımı şu şekilde tarif edilmektedir: (Farsdan gelen Türk kadını) "Başlarına fes takarlar, onun üzerine de renkli bezler sararlardı. En üste ise *kefiye* denen ipeğimsi bir bezi yukarıdan aşağıya doğru sararlar ve çenenin altında bağlarlardı" (Öztaşkın, 2008,172).

Erkekler de başa sararak takmışlardır (Yener, 1960, 68). Özellikle geçmişte *kefiye*, yangın tulumbası sandıklarının beyaz uçakları ve reisleri tarafından başlarına sarılarak kullanılmıştır. Tulumbacılıkta başa *kefiye* sarmak fiyaka, caka, nümâyış anlamına gelmektedir (Koçu, 2015,161). Genellikle sarık olarak kullanılan *abani* kumaşların tüccarlar tarafından ulemalardan tecrit edilmek için tercih edildiği

¹ Abani: Genellikle krem rengi zemin üzerine sarı renkte ilave desen çözüğü ile dokunmuş, hammaddesi çözüde ve desen ipliğinde; ipek, atkıda; pamuk olan bir kumaş türü (Gök, 2020a, 294-307).

bilinmektedir. Benzer şekilde *kefiyelerin* de, orta halliyi veya zenginliği belirtmek için erkekler tarafından tercih edildiği söylenebilir.

Araplar tarafından da kullanılan bu kumaş türü, bölgede üstüne sarık şeklinde agel (Erkeklerin *kefiyelerinin* üzerine geçirdikleri çember bağ) sararak tutturulmaktadır (Arseven, 1965,1004).

Kefiye kadınlar tarafından örtünmek amacıyla kullanıldığı gibi erkekler tarafından yöresel kullanımları dışında sıcak güneşten korunmak amaçlı da tercih edilmektedir. Suriye, Filistin ve Irak gibi ülkelere göreve giden Türkler, iklim sebebi ile başlarına *kefiye* sardıkları bilinmektedir (Koçu, 2015,161).

Halk oyunlarında giyilen giysilerde de *kefiye* kullanıldığı görülmektedir. Yörelere göre *kefiye*; Samsun, Trabzon, Yozgat, Afyonkarahisar, Denizli'de kadınlar başlarının üzerinden omuzları örtecek şekilde belden aşağıya kadar sarkıtılarak kullanılmaktadır. Aydın, Niğde, Yozgat, Bitlis'te erkeklerin başlarının üzerine sarara sarık şeklinde takmaktadır (Esen, 1981,20-81). Peştamallarda olduğu gibi (Gök, 2020b, 109) *kefiye* bezinin de Aydın'da kadınların bellerine sarar kullandıkları bahsedilmektedir (Esen, 1981,21-22).

Yazılı kaynaklardan *kefiyenin* genellikle giysi amaçlı üretildiği görülmektedir. Özellikle erkeklerde sarık amacıyla, kadınlarda ise kimi zaman örtme kimi zamanda bele bağlanarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 1. a.Başında *kefiye* ile tulumbacı reisi (Koçu, 2015:161), b.*Kefiye*'nin bağlanma şekilleri (URL 1), c.*Kefiye* üzerine agel kullanımı (URL 2).

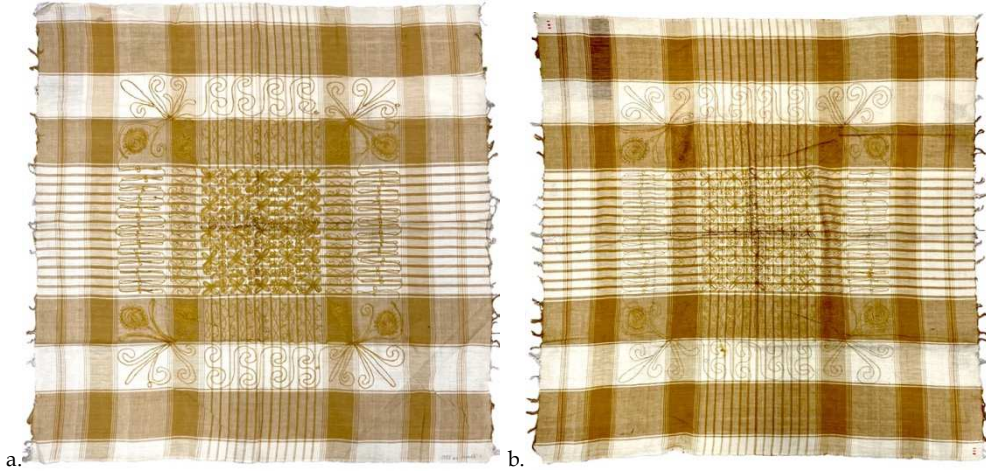
6.Kefiye Bezinin Teknik Özellikleri

Prof. Ülker Muncuk Müzesinde 220 ve 237 envanter numarası ile *kefiye* bezi olarak 2 kumaş kaydı bulunmaktadır. Ulaşılabilen bu 2 örnek ise üzerlerinde yer alan süsleme ve renk özellikleri bakımından *Urfa cülha* dokumalarına, *abani* kumaşlarına (Fotoğraf 2) ve Buldan'da dokunan örneklerle benzetilmektedir. Envanter kayıtlarında her 2 örnek üzerindeki işleme için Buldan işi şeklinde yer verilmesi dikkat çekicidir.

Denizli ilinin Buldan ilçesinde dokunduktan sonra kasnağa gerilen kumaşın üzerine yapılan bu işlemeye "kaplama" (Atalayer, 1991,69-70) denildiği de bilinmektedir. Yazılı kaynaklardan *kefiye* bezinin kumaş kimlikleri hakkında fazla bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Sadece hammaddesinin ipek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda envanter kayıtlarında *kefiye* olarak isimlendirilmiş 2 örneğin (Fotoğraf 3.a. ve b.) teknik analizleri yapılarak dökümleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Fotoğraf 2. a.*Cülha* dokuması (Akpınarlı, 1996:68) b.*Abani* kumaş (Tezcan, 2017:269)

Fotoğraf 3. a. 220 envanter numaralı kefiye bezi b.237 envanter numaralı kefiye bezi

Tablo 2. Ulaşılan kefiye Bezlerinin Kumaş Kimlik Bilgileri (Gök, 2021)

Örnek	Envanter No:	Çağı:	Örgü Türü:	İplik Cinsi:	İplik Büküm Yönü ve Adedi:	İplik kısalması:	İplik Numarası:	İplik Sıklığı: (adet/cm)	Tarak Numarası:	Eni, boyu:
Örnek 1	220	20.yy	Bezayağı	Çözüğü Pamuk Atkı Pamuk	Çözüğü Z Yönlü ve Tek kat Atkı Z Yönlü ve Tek kat	Çözüğü % 4 Atkı % 4	Çözüğü ≈ Ne 24 Atkı ≈ Ne 24	Çözüğü Sıkl. 19 Tel Atkı Sıklığı 17 Tel	95 (TGTA =2)	En: 114 cm, Boy: 114 cm
Örnek 2	237	20.yy	Bezayağı	Çözüğü Pamuk Atkı Pamuk	Çözüğü Z Yönlü ve Tek kat Atkı Z Yönlü ve Tek kat	Çözüğü % 4 Atkı % 4	Çözüğü ≈ Ne 24 Atkı ≈ Ne 24	Çözüğü Sıkl. 20 Tel Atkı Sıklığı 17 Tel	100 (TGTA =2)	En: 112 cm, Boy: 112 cm

7. Değerlendirme ve Sonuç

Ulaşılan kefiye bezi örneklerinde görülen renk kompozisyon özellikleri Şanlıurfa *cülha* dokumalarına (Fotoğraf 2.a.) ve Bursa *abani* kumaşlara (Fotoğraf 2.b.) benzediği görülmüştür. Her üç kumaş türünde de krem rengi zemin üzerinde sarı renkte çizgili ve ekoseli desenler hakimdir. Dokunduktan sonra üzerlerine kapama, suzeni gibi benzer türde işlemlerin yapılması ortak özellik oluşturmaktadır.

Yapılan incelemeler sonucunda kefiye bezi; tarihi gelişim, örgü türü, renk, kullanım yeri, kalitesi ve günümüzdeki durumu açısından şu şekilde değerlendirilmiştir:

Tarihi gelişimi bakımından; yazılı kaynaklara bakıldığında *kefiye* bezi ismine XIX. yüzyıl sonlarına doğru rastlanılmaktadır. *cülha* dokumacılığı ile tarihi benzerlik gösteren *kefiye* bezi, *abani* kumaşlar ile tamamen farklıdır. Saray kumaşlarından sayılan *abani* kumaşların XVI. yüzyıldan itibaren isminin yazılı kaynaklarda geçtiği bilinmektedir.

Kullanım yeri bakımından; yazılı kaynaklardan *kefiye* bezinin genellikle giysi amaçlı başa sarık, örtü ya da bele bağlama amaçlı üretildiği görülmüştür. *cülha* dokumalar ile kadınların başına örtme olarak kullanması yönüyle benzerlik gösterirken, *abani* kumaşın kullanım alanları bakımından farklılık göstermektedir.

Örgü türü açısından; *kefiye* bezleri genellikle bezayağı örgüsü ile dokunmaktadır. *cülha* dokumalarda, bezayağı, dimi örgü türevleri ile tek katlı yapıya sahip olmaları bakımından benzerken, *abani* kumaşların ilave desen çözgü ipliği ile çok katlı yapıya sahip olmaları bakımından farklıdır.

Motif ve kompozisyon özelliği bakımından; *kefiye* bezleri *cülha* dokumacılığında olduğu gibi farklı çözgü ve atkı renk raporları ile kumaş yüzeyinde ekoseli, çizgili desenler oluşturulmaktadır. *Abani* dokumalarda bu tarzda örnek sayısı çok az iken, daha çok bitkisel motiflerin hakimdir.

Renk açısından; *kefiye* bezlerinde hardal, sarı, kahverengi, siyah, bordo, krem, bej, beyaz renklerinin kullanıldığı bilinmektedir. Diğer iki kumaş türünde de kendi kimliklerine ait tek bir renk kullanılmamaktadır. Çeşitli renkte iplikler ile dokunmuşlardır.

Kaliteli açısından; ulaşılan örneklerin çözgü ve atkı sıklıkları *cülha* dokumalarından daha fazladır. Ancak ilave desen çözgü ipliği ile dokunan *abani* kumaşlarda zemin çözgü ipliği yanında ilave desen çözgü ipliği de kullanıldığı için çözgü sıklıkları ve bununla orantılı olarak atkı sıklıkları *kefiye* bezinin neredeyse iki katıdır. Bu nedenle *kefiye* bezleri 1 santimetre karedeki sıklıklarına göre orta kalitede bezler olarak sınıflandırılabilir.

İplik numarası açısından; analizi yapılan kumaş örneklerinden çözgü ve atkı numaralarının yaklaşık Ne 24 olduğu hesaplanmıştır. *Abani* kumaşlarda kullanılan pamuk ipliğinin de Ne 25 olduğu bilinmektedir. Bu yönüyle kullanılan iplik numaraları bakımından *abani* kumaşlar ile benzerlik göstermektedirler.

Hammade açısından; *kefiye* kelimesinin tanımlarına bakıldığında bu kumaş türünün eskiden sadece ipekle dokunduğu anlaşılmaktadır. Ancak ulaşılan örneklerde sadece pamuk ile dokunduğu gözlemlenmiştir. Günümüzde ise polyester karışımı hammaddeler ile dokunarak *kefiye* ismi ile piyasada satılmaya devam etmektedir (Fotoğraf 4.a. ve b.). Çözgüsü ve atkısı pamuk olan *cülha* dokumalar ile hammade yönüyle benzerken, genellikle ipek ile dokunan *abani* kumaşlarda bazen atkı ipliğinde pamuk kullanılması yönüyle ayrılmaktadır.

Geçmişte Trabzon, Halep, Hatay, Bursa, Denizli'de üretildiği bilinen *kefiye* bezi giyim kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Sonuç olarak aslında *kefiye* bezinin sadece başa sarılan sarık ya da örtme için verilen bir isim olduğu görülmektedir. Benzerlikler gösterdiği *cülha* ve *abani* kumaşlar da başa sarık olarak kullanıldıklarında *kefiye* olarak isimlendirildikleri düşünülmektedir. Yapılan çalışma; XX. Yüzyıl örneklerindeki kalite ve özelliklerin, geçmişteki ipek ve günümüzdeki polyester ile dokunan örneklerin kıyaslanabilmesi bakımından rehber olma niteliğindedir.

a.

b.

Fotoğraf 4 a. 100x100 cm ölçülerinde *kefiye* (URL 3), **b.** 70 x 67 cm ölçülerinde *kefiye* (URL 4).

KAYNAKÇA

Anonim (1982). *Yurt Ansiklopedisi: Türkiye, İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını*. Cilt 5, İstanbul:Anadolu Yayıncılık.

- Akpınarlı, F. (1996). *Şanlıurfa Cülha Dokumacılığı. Şanlıurfa: Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı Yayınları.*
- Akpınarlı, F., Kuru, S. (2014). *Yeşil Üzümlü Dokumaları Geleneksel Giysileri ve Çağdaş Tasarımları.* Ankara: Gazi Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi ve Yeşilüzümlü Belediye Başkanlığı Protokolü.
- Arseven, C. E. (1965). *Sanat Ansiklopedisi.* Cilt II, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atalayer, G. (1991). Tarihe Karışan Bir Halk Sanatı Kaplama. *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 11. s. 68-70.
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük.* İstanbul: Kubbealti Lugatı.
- Başaran, F. N. (2018). Anadolu Geleneksel Bez Dokumacılığında Bazı Örnekler ve Günümüzdeki Durumu. *Arış Dergisi*, (13) , s.14-25
- Begic, N., Öz, C. (2019). Trabzon ve Çevresinde Kullanılan Peştamal Dokumaları ve Günümüz Tasarımlarında Uygulanması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (21), s. 475-492
- Gök, E. Ç. (2020a). Geleneksel Kumaş Örneklerinden Ağabani / Abani / Ağbani . Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 13 (29), s.294-307.
- Gök, E. Ç. (2020b). Türk Kültür Mirasına Dokuma Desenli Peştamal Örneği. *8th International Conference on Culture and Civilization 21-22 August 2020, Trabzon*, s. 103-112.
- Gönül, M. (1967). Eski Dokumacılık ve Yurdumuzdaki Gelişimi I. *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 217, Ağustos. s.4499-4503.
- Demirel, S. (2019). *Türkçe Telaffuz Sözlüğü.* İstanbul: RTÜK yayınları.
- Esen, Z, K. (1981). *Halk Oyunlarında Giyilen Giysiler ve Balıkesir'de Folklor.* Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü.
- İnalçık, H. (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları / Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası.
- Koçu, R. E. (2015). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü.* İstanbul: Doğan Kitap.
- Öz, T. (1951). *Türk Kumaş ve Kadifeleri II.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özbel, K. (1948). El Sanatları III, Eski Türk Kumaşları. *Kılavuz Kitaplar IX.* CHP Halkevleri Bürosu.
- Özen, M, E. (1982). Türkçe'de Kumaş Adları. *Tarih Dergisi, Fatih Sultan Mehmed'e Hatıra Sayısı*, (33), 291-340.
- Öztaşkın, Ö. B. (2008). *XV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Halkı.* Yayınlanmamış Doktora tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pakalın, M, Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri II.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Quataert, D. (2011). *Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü.* İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş.
- Sami, Ş. (2017). *Kâmûs-ı Türkî (Latin harfleriyle).* (Hazırlayanlar: Raşit Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel, Ebul Faruk Önal), İstanbul: İdeal Kültür.
- Şanlı, H. S. (2015). "Amasya İli Halk Eğitim Merkezi Çalışmalarından Bir Örnek Yassıçal Çuha Dokumaları. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 4(15), s.123-134.
- TBMM (1926). *T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Yüz On Altıncı İctima, 8.6.1926 Salı. Devre: II, İctima Senesi:III. Cilt:26.*
- Tezcan, H. (2017). *Bursa'nın ipeklisi (Tarihi, ticareti, pamukluları ve ipeklileriyle ünlü Bursa).* Bursa: Bursa Kültür A.Ş.
- TSE (1996). *Tekstil - Dokunmuş Kumaşlar Yapı Analiz Metodları - Kısım 2 - Birim Uzunluktaki İplik Sayısının Tayini.* TSE Yayını No:250 En 1049-2, Ankara.
- TSE (1998). *Tekstil - Kumaşlar - Genişlik ve Uzunluğun Tayini.* TSE Yayını No: EN 1773, Ankara.
- Yener, E. (1960). *Etnografya Kılavuzu Halk Sanat ve Geleneklerini Derleme Kılavuzu.* Ankara: Doğu Ltd. Şirketi Matbaası.
- URL1:<https://Abani.vecteezy.com/vector-art/110842-free-keffiyeh-vector> (Erişim tarihi: 21 Evlilik Kalitesi Ölçeği, Aile Ekonomik Güçlük Ölçeği ve Eş Tükenmişlik Ölçeğine İlişkin Kesme Puanlar
- URL2:<https://Abani.sahibinden.com/ilan/ikinci-el-ve-sifir-alisveris-giyim-aksesuar-erkek-pusi-uzerine-agel-egal-iplik-kordon-885595140/detay> (Erişim tarihi: 21 Ocak 2021).
- URL3:<https://Abani.hepsiburada.com/kaftan-collection-pusi-posu-sal-kefiye-p-HBV000018N0P1> (Erişim tarihi: 21 Ocak 2021).
- URL4:<https://Abani.trendyol.com/dilekkostum/kefiye-yoresel-yoruk-posusu-turkmen-pusi-modelleri-p-67267293> (Erişim tarihi: 21 Ocak 2021).